

Introducció

Cabrera, sota el caire botànic, és gairebé carent d'història. És una d'aquelles illes que KNOCHE anomena «les îles oubliées». Pocs botànics hi havien anat abans de la primera excursió verament interessant i d'amplitud, feta per MARCOS, per compte de l'Institut Botànic de Barcelona, l'any 1933.

Els visitants anteriors a MARCOS, dels quals tenim coneixement, foren: TRÈMOLS, MARÈS i VIGINEIX (junts) i KNOCHE. D'altres autors que citen plantes de Cabrera —TEIXIDOR i BARCELÓ— no sembla pas que hi hagin herboritzat mai.

Els mallorquins anomenen el grup cabrerenc amb una pintoresca imatge: «sa lloca i ets pollets». No cal dir que la lloca és la Cabrera estricta, i els pollets, el ramat d'illetes i de penyals espadats que no mereixen el nom d'illes, que, formant com una mena de falç oscada, envolten Cabrera de ponent a tramuntana, per l'austre i per llevant, amb un mànec dirigit quasi rectilini vers la costa mallorquina a l'indret de sa Colònia, davant de Campos. L'illeta més extrema d'aqueix mànec —Na Foradada— marca, si fa o no fa, el mig camí entre el Port de Cabrera i la costa mallorquina.

La dita falç comença al peu de l'Ensiola amb l'Illa de ses Rates, propera al Varador des Coll Roig, i continua amb els Estells —l'Estell Xapat i els Estells de Fora—, Illot de l'Imperial, Illa de ses Bledes, Illa des Fonoll, Na Redona, i Illa dels Conills (la gent de la terra no en diuen mai «sa Conillera»), que, per una banda, és extrem de l'arc de la falç, i per l'altra és el començament del mànec, que es perllonga amb Na Plana, Na Pobra i Na Foradada, flanquejades per l'Esponja, els Esculls i l'Escull de Na Foradada.

Els Esculls i l'Escull de Na Foradada no compten sota l'aspecte botànic, com no sigui amb qualque alga marina. Batuts totalment per les ones per mica grosses que siguin, la vida de les plantes terrestres hi és impossible.

No hi ha notícies que cap botànic hagués estat mai a les illetes petites abans d'En MARCOS. La visita d'aquest posà de manifest que algunes de ben petites servaven notables sorpreses, tals com *Beta bourgaei*, *Diplotaxis catholica* ssp. *ibicensis*, *Medicago arborea* var. *citrina*, *Withania frutescens*, *Fagonia cretica*..., que no existeixen a la Cabrera estricta i, algunes, ni a les restants Balears (no incloem les Pitiuses). Nosaltres encara hi hem trobat el *Teucrium polium* var.

pulverulentum a l'illot de l'Imperial i a l'Illa dels Conills i la *Silene cerastoides* a Na Foradada, espècie aquesta darrera que tampoc no hem vist a Cabrera ni a cap de les altres illetes. Una bastant acurada recerca ens ha posat en la ferma creença que MARCOS ja veié tot el més notable i que, per tant, llevat de les dues estirps que acabem d'esmentar, trobades per nosaltres, ben poca cosa pot restar, com no siguin espècies més o menys vulgars, encara que sempre interessants per a completar un catàleg. Les illetes no tenen amagatalls; són de molt fàcil explorar una volta que hom hi ha posat el peu. ¿Qui sap si, en el cas que fossin escalables els Estells i l'Esponja, hom hi trobaria alguna altra notabilitat?

Les illetes més petites, reduïdes a un amuntegament de roques, no són aptes per a plantes herbàcies, en les quals són pobríssimes. Per contra, les més grans són ben sovint delmades pel bestiar que hom hi desembarca i hi abandona fins que tingui esgotat l'escàs herbei que creix entremig dels matolls i a les esclertes de les roques. És per això que hom troba herbes inaprofitables per a col·leccions, gramínies arranades que difícilment arriben a florir, que, de vegades, hom ni les pot diagnosticar. La *Lavatera maritima* de la garriga de Na Redona resta reduïda a un petit matoll arrapat al sòl o a les roques, d'intricades i gruixudes branques, molt curtes perquè el bestiar l'esbrota tan sovint que no li permet la creixença normal.

¿Quins fruits n'hagueren els botànics anteriors a MARCOS de llurs visites a Cabrera? Sembla que més aviat hi anaven en pla turístic. Poc temps i poca recollecció; tan poques hores que ni temps no hagueren de recollir alguns topònims amb els quals fixar els indrets de llurs troballes; el corrent és que, en citar una espècie, per tota geografia diguin: «Cabrera» o «Illot de Cabrera».

Creiem que tota la història botànica hom la troba ben resumida al treball d'Antoni MARCOS: *Contribució al coneixement de la flora balear — Flòrula de Cabrera i dels illots pròxims* (Cavanillesia, vol. VIII, fasc. 1, pp. 5-52, Barcelona 1936) i, per tant, no farem sinó transcriure les dades que s'hi donen quant a botànics i a espècies recollectades o citades per ells. Vejam:

TEIXIDOR, comunicades per TRÈMOLS, cita	2	espècies
TRÈMOLS, a son herbari de plantes inèdites hi ha . . .	4	»
que sumades a les dues anteriors donen una herborització ben esquistada: 6 espècies.		
MARÈS i VIGINEIX: una herborització ben pobre, indicadora d'una estada curtíssima	12	»
BARCELÓ cita	5	»
KNOCHE anà a Cabrera un dia i cita	70	»
MARCOS, dues setmanes a Cabrera: una al començament i l'altra vers el final de primavera. Recollí, no citades abans	191	»
Total fins a MARCOS	284	»

Aquestes dades són tretes del catàleg de MARCOS. Cal, però, una lleu rectificació: efectivament, ultra les 70 espècies que diu citades per KNOCHE, aquest autor cita *Cerastium pumilum*, *Fumana ericoides* («*Helianthemum fumana*»)

i *Anagallis arvensis*, que donen un total de 73 espècies; però el nombre total que dóna MARCOS només ha d'ésser augmentat amb el *Cerastium*, puix que MARCOS ja dóna com a trobades per ell les altres dues. Tindriem, fins ací, 285 espècies. Però cal afegir-n'hi encara algunes més: a la plana 27 del mateix catàleg de MARCOS hi ha una nota, al peu, que dóna la *Vicia amphicarpa* com a citada per MARÈS i VIGINEIX; la recol·lecció feta per aquests autors seria així de 13 espècies; a la plana 46 del mateix catàleg hi ha un número —243 bis— que no fou computat en donar el total d'espècies. El total d'espècies conegudes fins a MARCOS era, doncs, de 287.

Val la pena de fer unes breus consideracions sobre els treballs de cadascun dels botànics que han treballat a Cabrera, començant per KNOCHE i deixant de banda els anteriors a ell, puix llurs reduïdes aportacions ens diuen prou clar que ben poca àrea recorregueren.

KNOCHE. Estigué a Cabrera un dia, el 2 d'abril de 1908. Aquest autor ja degué recórrer una regular part de l'illa. Suposem que hi entrà pel nord, venint de la banda de Campos, i que se'n tornà pel mateix camí. Pot ésser que, rares, existeixin en algun racó dels penyals del nord i al Pinar, respectivament, la *Hippocrepis balearica* i l'*Erica arborea*, que cita de Cabrera, les quals no hem vist, fins ara, ni MARCOS ni nosaltres, per bé que el nord és la part més mal explorada —i de més difícil exploració— i el Pinar és prou gran i amb sotabosc alt i espès, que bé hi pot passar inadvertida una mata d'*Erica arborea*, espècie, però, a la qual plauen terrenys silícis que hom no troba a Cabrera. La gran llàstima és que KNOCHE, tan documentat en toponímia quan es tracta de Mallorca, s'hagi de limitar ara a dir tot simplement «Cabrera». MARCOS, no pas ben mancat de raó, no creu gaire probable l'existència d'*Erica arborea* a Cabrera. Però MARCOS no veié una altra ericàcia que també prefereix els terrenys silícis, encara que transigeixi molt amb els calcaris, l'*Arbutus unedo*, no tan rar que un tros del Pinar no hagi merescut, pot ésser amb una mica d'hipèrbole, d'ésser anomenat s'Arbocer per la gent de Cabrera. Ultra les espècies dites hi ha d'altres citacions de KNOCHE que hom no retroba. Aquest autor, al vol. II, p. 351 de la seva flora de les Balears, dóna la *Micromeria nervosa* com a citada o recollida per TRÈMOLS «selon BARCELÓ». Però a la p. 324 del vol. III la repeteix en una llista de «plantes vues à Cabrera le 2-IV-1908», però la considera «à vérifier!». La confusió amb *Micromeria filiformis*, única espècie d'aquest gènere vista a Cabrera per MARCOS i per nosaltres, no és possible per a un botànic mitjanament expert. Resten algunes altres espècies no retrobades, com hom pot veure al següent catàleg, les quals no reclamen, però, comentaris especials.

MARCOS. Al cap de vint-i-cinc anys del viatge de KNOCHE anà a Cabrera Antoni MARCOS. La gènesi de son viatge així com ses troballes durant una excursió de dues setmanes, hom les pot veure a son treball, que ja hem citat. Ell és l'autor del primer treball monogràfic sobre Cabrera i qui amplià el nombre d'espècies fins llavors trobades —que no passaven de 96— fins a 287. És un catàleg que ens ha fet grans serveis en les nostres herboritzacions i el recomanem a tot el qui vulgui herboritzar a Cabrera. Conté observacions i comentaris justos i, sobretot, precisió en fixar els indrets de les recol·leccions. A part alguns petits lapsus intrascendents (que tampoc no deuran mancar al nostre ca-

tàleg), es recomana per ell mateix. I creiem que encara seria molt més ampli si MARCOS no s'hagués trobat amb el destorb de dies plujosos, segons ell ens diu en lletres que n'hem rebut.

Nosaltres. Des de mitjan de la primavera de l'any 1947 hem fet repetides excursions a Cabrera, generalment curtes, fos per propi compte, fos a despeses de l'Institut Botànic de Barcelona, fos pel Col·legi de Farmacèutics de Balears. Podem afirmar que essent allí, no hi ha hagut dia que no hàgim herboritzat alguna cosa nova per al catàleg: espècies, varietats, gèneres i fins famílies que no eren conegudes. Hem pogut dar nous hàbitats d'espècies que hom creia localitzades...

Hem efectuat els nostres viatges en les dates següents:

- 1947: del 27 de maig al 3 de juny
del 2 al 10 d'octubre
 - 1948: del 16 d'abril al 12 de maig
del 28 de maig al 4 de juny
del 17 al 21 de setembre
 - 1949: de l'1 al 5 d'abril
del 13 al 24 de maig
del 7 a l'11 d'octubre
 - 1950: del 9 al 13 de juny
- Hem tornat encara a Cabrera dos anys més:
- 1951: del 13 al 17 d'abril
del 12 al 15 de juny
del 23 al 26 d'octubre
 - 1952: del 27 al 30 de maig.

Geografia general i vegetació

Poca cosa direm de la fisionomia de Cabrera. Hom pot dir que MARCOS ja exhaurí el tema i deixà ben pintat son aspecte quasi desèrtic, així com les causes reals, o una mica imaginàries, d'aixó. Hem de dir, però, que són 20 km² d'un terreny trencadíssim, en el qual no passa, si hi arriba, de mig quilòmetre quadrat la terra plana. Pujades i baixades de fortíssim desnivell, penyals ací i allà, i manca gairebé absoluta de platges. Arreu la costa rocosa, sovint escarpada i de molts metres d'alçària. És difícil d'imaginar una illa tan baixa (la màxima altitud no passa de 172 m) i a l'ensem tan trencada.

Manquen completament les dades meteorològiques, que permetrien un judici del caràcter del clima.

En general el terreny és rocós o pedregós i sec. Hi ha indrets, com a una bona part de la Serra de sa Pleta des Castell, en els quals el trànsit és difícil i fins perillós. La roca calcària hi és totalment coberta de «dent de ca», aqueix modelat que sembla un artístic brodat, en el qual hom no veu res més que crestes quasi tallants i puntes quasi punxents, alternant amb forats més o menys amples i profunds, on és ben fàcil de perdre l'equilibri. I cal no negligir ni menys-